

«Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!»

ЭНСИЭЛИ

2016 сыл
Алтынньы
11 күнэ
Оптуорунньук
№ 117 (10512)

1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга «Сыл бастыг хаһыата»

БЭБЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын мунһабыттан бэлиэтээһиннэр

Ааспыт нэдиэлэҕэ Чурапчы улууһуттан делегация кэлэн, чөл олохтонуну тула уопут атастаһан «төгүрүк остуоллаахтылар». Бастын көрдөрүүлээх нэһиликтэр бэйэлэрин үлэлэрин билиһиннэрдилэр.

Алтынньы 4 күнүгэр кырдыаҕас дьон нэдиэлэтин декадатын чэрчитинэн, Н.М. Рыкунов аатынан киин библиотекаҕа «Нам улууһа» МТ баһылыга Александр Атласов улуус нэһиликтэрин ветеранарын кытта көрүстэ. Көрсүһүүгө ветераннар өттүлэригэр араас хабааннаах ыйгытылар киридилэр.

Нэһиликтэр детсадтарын икки ардыларыгар ыйгытылыбыт куюнкууска Никольскай уонна Арбын детсадтара бастыгынан бэлиэтэммиттэр. Онтон бастыг оҕо оонньуур площадкалаах Граф Биеэргэ, Аппааны 2-с №-дээх «Сандаара» уонна 2 Хомуस्ताах детсадтара тахсыбыттар.

И.Е. Винокуров аатынан НПК баазатыгар 20 миэстэлээх детсад аһыллан үлэтин саҕалаата.

2019 сылга Олонхо ыһаха ыйгытыларынан сибээстээн алтынньы 11 күнүгэр бэлэмниини үлэтигэр «Энсиэли хочотугар Олонхо ыһаха» диэн научнай-методическай конференция буолар. Манна араас темаларынан 4 секциянан үлэлиэхтэрэ, дакылааттары истиэхтэрэ.

Доруобуйа харыстабылын саалаатыгар үөрэхтэрин бүтэрэн 4 выпускник Үөдэйгэ, Түбэҕэ, Салбанга, Граф Биеэргэ кэлэн үлэли сыйдыаллар. Билигин даҕаны 6 үлэ миэстэтэ аһаҕас. Улууспуттар 3 ФАП туулула турарыттан, быйыл 2 ФАП үлэҕэ кириэрэ былаанналар. Кырдыаҕас дьон нэдиэлэтин декадатын чэрчитинэн балыһаларга «Аһаҕас аан» ыйгытыттар.

Бэлиэтэнэ С. АРГУНОВ

БОЛҔОЙУН! ЭЛЕКТРОННАЙ СУРУТУУ

«Энсиэли» хаһыакка 2016 сыл иккис агарыгар электроннай сурутуу ыйгытылар. Редакцияҕа кэлэн дуоҕабар түһэрсиллэр, сурутууну төлөнөр, электроннай почта аадырыһа тиксэриллэр. Хаһыат PDF форматынан ааҕааччыга тиэрдиллэр.

6 ыйга — 210 солк.,
3 ыйга — 105 солк.,
1 ыйга — 35 солк.

Хаһыат индексэ — P0005, нэдиэлэҕэ иккитэ (оптуорунньук, бэтинсэ) тахсар.

Ийэ дойдубар сулууспалыбын

Алтынньы 1 күнүттэн аармыйаҕа күһүңгү ыңыры саҕаланна. Нам улууһун комиссариатын гражданныр байыаннай сулууспаҕа бэлэмниир отделын начальнигин Вячеслав Иннокентьевич Сивцевы кытта кэпсэттим:

- Вячеслав Иннокентьевич, күһүңгү ыңыры хайдах саҕаланнай?

Былаан быһытынан 18-27 диэри саастаах 38 эдэр ыччаты комиссиялаан талыахтаахпыт. 109 призывник көрдөрүнэ сылдьар. Уһук-Илинги байыаннай уокурукка мотострелковай, тимир суол, ПВО ВВС, сатыы сэриилэр чаастарыгар ыйгытыбыт. 2-3 уолу ДОСААФ нөҕүө «С» категориялаах суоппарга, бронетранспортер механик-ытатчытыгар үөрэттэрэбит. Ону таһынан сыл айыы оборона министриэстибэтэ 10-нуу призывнигы үөрэттэрэр. Миэстэтигэр үөрэтэбит, мед. комиссиялыыбыт, тест онотторобут, онтон ыңыран экзамен туталлар. Кэлэр-барар айанын уйунабыт.

- Призывниктар доруобуйаларын туруга хайдахый?

Сүрүннээн 16-17 саастарыгар ыйааһынара кыра, сүрэхтэрэ тыастаах буолар. 18-гар доруобуйалара арыый көнөр. Кэнники сылларга биир ыңырыыга, ортотунан, 4 оҕо куртаҕа баастаах буолан, хараҕа мөлтөһүнөн сыйыбыллар.

- Ханьык түбэлтэҕэ ыңыры болдьоҕо уһуруй?

- Доруобуйаларын туругу-

Айан-сырыы

Балаҕан ыйын 6 күнүгэр Бэчээт дьыэтигэр Саха сиригн дьахталлары сүбэтин холбоһуга Улан-Баторга туруга сылдыбыттарын түмүгүнэн конференция буолан ааста. Туур «Женщины Якутии - за мир без войны» диэн девизтээх ааста.

Кэрэ агардар айаннара сүбэ тэриллэбитэ 20 сылыгар уонна биир дойдубулаахпыт, политическай деятель И.Е. Винокуров төрөөбүтэ 120 сылыгар ананна. Мэнэ Хаҥалас, Хаҥалас, Тататта, Нам - уопсайа 13 далбар хотун кытына. Конференцияҕа биридди бэйэлэрэ айан туһунан кылгастык сэлэргэтиллэр, хаартыскалары көрдөрдүлэр.

Монголия дьахталлары түмсүүтэ олус истинник, сылаастык көрсүбүттэрин туһунан үөрэ аһыннылар. Сүрүн сыал-сорук уопут атастаһыта, атын дойдубулаахпыт, үлэтин-хамнаһын билсини буолбут.

Нам улууһа «Намына Куо» автокулууп көбүлээһининэн республика автоледилара ыңырыыга эппиэттээн, дьахталлар сэбиэттэрэ өйөөн, айан аартыктаах буолбут.

Хамафатта дьахталларын сүбэтин председателэ, республика билиилээх суорумньуһуга, Дьокуускай-Улан Батор-Дьокуускай айанна салайааччынан сылдыбыт Г.А. Аммосованы Арчылаананы кытта кэпсэттим:

- Улан-Баторга хайдах баран кэлбикит туһунан кэпсээн дуо?

- Нам улууһуттан 5 буолан барбыһыт: журналиһынан С.И. Эверстова, «Намына Куо» автокулууптан Е.А. Соловьева, М.С. Корякина, спорт бэтэрээнэ Е.С. Матвеева, Хамафатта дьахталларын сүбэтин председателэ, билиилээх суорумньуһут Г.А. Аммосова. Уопсайа Саха сириттэн 13 кэрэ агар буолан барбыһыт: араас улуустартан түмсөн, Тааттаттан, Хаҥаластан, куо-

ЫТЫК ИЭС ЫҢЫРАР

нан, 2 оҕолоохтор, үөрэҕи бүтэрээччилэр, кырдыаҕас ийэлээх аҕа соҕотох оҕото, тулаайах оҕо бииргэ төрөөбүттэрин көрөр буоллабына.

- Билигин аармыйаҕа бэрээдэк, усуллубуйа хайдахый?

- Бэрээдэк биллэ тубуста. 1 сыллаах сулууспаҕа сыл анара үөрэнэллэр, сыл анара чааска сулууспалыбыллар. Онон өр биир сиргэ сулууспалаабат буоланнар, «дедовщина» диэн көстүү тэнийбэт. 2000 сылтан чаастарга киэһээни бэрэбиэркэ ыйгытылар. Көбүрүү, эчэйии, хаан турууга баар буоллабына, быһаарыы сурттараллар. Туох эмэ быһылаан таһыста да, быһа оборона министригэр С. Шойгуга биллэрэллэр, офицердар сулууспаларыттан уһуллаллар. Утуйар, суунар,

аһыыр сирдэргэ камералар турраллар.

Ас хаачыстыбата тупсан турар. Ол курдук, саллаат урукку курдук остолобууйа аһаабат. Кафеҕа бэйэтэ подностаах сылдьан, бүлүүдэни 2-3 көрүңгөн талар. Повардар, сууяааччылар — гражданской дьоннор.

- Аармыйаҕа барыыга туох улартыгылар киридилэр?

- Улахан улартыгы суох. Былырынгыттан ыңырап пунтан призывник ханьык чааска барарынан анал форма кэтэн барар буолла.

- Вячеслав Иннокентьевич, кэпсэтинг иһин баһыыба. Кэлэр ыйга байыаннай үөрэхтэр тустарынан кэпсэтиэхпит.

Анастасия КОРЯКИНА

АЙАН ААРТЫКТААХ БУОЛЛА

раттан, Мэнэ Хаҥаластан. Айаммыт Дьокуускайга Кыайы болуоссатыттан саҕаламмыта, Аллараа Бэстээхтэн Мэнэ Хаҥалас автоледилара атаарбыттар.

Икки улахан «Хайс» массыынан айаннаабыһыт, суоппардарыт уопуттаах буолан, суолу үчүгэйдик биллэллэр, үтүө санаалаах эдэр уолаттар, үгүс үтүмэн арыалынан илдэ сырыттылар.

Бастаан Улан-Удэҕэ тийбиһипит, дьахталлар түмсүүтэ ресторанга көрсүбүтэ, биһиги дойдубутугар кэлиэхтэрин баҕараллары кэпсэтибэрэ. «Байкалга», «Итии источникка» сылдыбыһыт.

Сарсыарда 7-21 ч диэри айаннаан, Улан-Баторга тийбиһипит. Олохтоох дьахтар сэбиэтин председателэ көрсөн, VIP гостиницаҕа түһэртээн, тугун-ханьыгын барытын быһаарбыта.

Бастакы күммүтүгэр эскуриялаабыһыт, историческай, «интеллектуальнай конструкциялар» музейдарыгар сылдыбыһыт, араас сувенирдары атылаһыһыт. Музейдарга Саха сириттэн кэлэ сылдыбыт дьон Саха сиригн бэлиэтиир сувенир-

дары бэлэхтэбит этилэр, биһиги саха уоллаах кыыс куукулаларын бэлэх ууммуһут.

Монголия дьахталларын сэбиэтин председателэ Эндо Чмегы көрсөн, төгүрүк остуоллаабыһыт, ирэ-хоро кэпсэппипит. Биһигини олус хорсун дьахталлар эбикиит диэн эппиттэрэ. Кирилэр 14-с дьахталлар сьезтэригэр кэлэ сылдыбыттарын туһунан олус истинник саныыларын иһитиннэрдилэр. Бэйэлэрин саастарыгар эдэр көрүңнээхтэр. Дойдуларын олоһун-дьаһағын кылгастык сэлэргэтиллэр. 1,5 мөл. киһи Улан-Баторга, Монголияҕа 2 мөл. киһи олоһор эбит. Ынах, бараан, сылгы ииттэллэр, үттэринэн сүөгэй, күөрчөх, арыы онгорботторун соһуйа истибиһипит. Арай издэҕэйтэн бэчиэннэ онгороллор эбит, биһиэхэ дьонтуугар амсатарын диэн биэрэн ыйгытытара.

Чурапчытаагы госуударственнай спорт уонна физическай культура институтугар Эрдэнэванчик диэн монгол оҕото үөрэнэн бүтэрбит, М.К. Аммосов аатынан ХИФУ-га үрдэтиммит, Саха сиригн дойдутун, дьонун-

Хомуур-2016

БЫЛААН ТУОЛЛА

Улуустаағы тыа хаһаайыстыбатын управлениета балаҕан ыйын 26 күнүгэҕи иһитиннэриитинэн, улуус үрдүнэн хортуппуй хомуурун былаана 4313тн буоллабына, 4546тн хомуллубут. Ол уопсай былаантан 105% туолбут.

Нэһиликтэр былааннарын толорууларын көрдөххө: Үөдэй 95% (былаан — 384,3тн, хомуллубута 67тн), 1Хомуस्ताах 100% (414,53тн-414,1тн), Партизан 101% (255,7тн-258,9тн), Никольскай 12% (57,7тн-7тн), Хамафатта 92% (486тн-447тн), Хатын Арыы 103% (799тн-826 тн), Бөтүг 149% (531,32тн-792,4тн), Модут 84% (125,64тн-105тн), Хатырык 92% (125,55тн-116тн), Көбөкөн 89% (69,36тн-62тн), 2 Хомуस्ताах 135% (443,39тн-598,4тн), Ленскай 75% (319тн-240тн) толордулар.

Уопсай улуус ТХПК-ларын туспа таһаардахха, 209,34тн былаантан 221тн хортуппуй хомуллубут, уопсай былаантан — 106%.

Баһынаы хаһаайыстыбаларга 2726тн былаантан 2916тн хортуппуй хомуллубут, уопсай былаантан — 107%.

Кэтэх хаһаайыстыбаларга 1377,6тн былаантан 1408,4тн хортуппуй хомуллубут, уопсай былаантан — 102%.

Хортуппуй хомуура түмүктээнэ. Улуус үрдүнэн былаан туолла.

Анастасия КОРЯКИНА

Суруллубукка эргиллэн

«Энсиэли» хаһыат балаһан ыйын 27 күнүгүдү нүөмүрүгэр «Өрөмүөнгө — харчынан көмө» ыстатыйаны ааһан баран, бу күнүгүгү кырдыаһас дьон улуустаагы субсидия агентствотыгар үгүс ыйытылыах кэлэ сырыттылар. Саастаах дьон сонуну

усунуоһу «Энергосбытка» ый аайы төлүөхтээхтэр, төлөбүр иһин квитанция ылааллар, 1 кв.м таас дьыһэ усуноос — 3 солк. 50 харчы, маска — 3 солк. Компенсация ылааччылар усунуоска иэстэрэ суох буолуохтаах. Олорор кээмэйгэ дохуоттара тийибэтинэн, субсидия ылар дьон бу көмөнөн эмиэ туһанахтарын

-Компенсация кээмэйэ дьыиэнииттэн тутулуктаах дуо?

-Тутулуктаах. Холобура, соботоһо гражданин дьыитин иэһэ 100 кв. м буоллаһына, 64 кв. м

Булт-алт абыллага

Улууска булт болдьоһун туһуу, быраабылаларын кэһии, көтөрү-сүүррү, балыгы хайдах элбэтэр туһунан үгүс элбэх тэрээһин-мунньахтар ыытылыннылар. Ол түмүгүр булт быраабылатын кэһии, сылтан-сыл аһыйыыр. Дьон бултуу тахса-

кыһынны маршрутнай учуоту үчүгүйдик ыытыахытына, ити кыылларбытыгар квота ахсаана элбиэ этэ. Тустаах тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар көтөрү-сүүррү, балыгы элбэтиигэ күүстээх үлэни ыытыахтарын наада. Нам улууһун үрдүнэн 6 булт хаһаайыстыбата баар. Ол курдук, Арбынна «Тэкин-

ХАПЫТААЛЫНАЙ ӨРӨМҮӨНҮГЭ КӨМӨ

үксүн улуус хаһыаттытан биллэлэр. Хаһыакка миэстэ кыратынан, матырыйаал кыччатыллан бэриллэр, инньэ гынан ымпыга-чымпыга быһаарыллыбат. Онон бүгүңнү нүөмүргэ Нам улууһунаагы субсидия агентствотун начальнигин Ольга Михайловна Бурнашеванын кэпсэттим:

-Ольга Михайловна, хапытаалынай өрөмүөңгэ кырдыаһас дьонго компенсация туһунан сибидия быһааран биэриэн дуо?

- 2016 сыл атырдыах ыйын 25 күнүгүр Саха сирин правительствотун «Элбэх кыбартыраллаах дьыһэ олоор сааһырбыт дьонго хапытаалынай өрөмүөңгэ төлүүр усунуостарын толуйуу» туһунан 307№-дээх дьаһала тахсыбыта. Бу көмө элбэх кыбартыраллаах дьыһэргэ соботоһо олоор, эбэтэр үлэлээбэт пенсионердарга, 70-тан үөһэ саастаах дьонго оһоһуллар. Хапытаалынай өрөмүөң иһин усунуостарын ый аайы төлөбүт буолуохтаахтар. Чааһынай дьыһэлээхтэргэ көмө оһоһуллубат.

-Усунооһу ханнык тэррилтэһэ, ханна, хаһан, төһөнү төлүүллэрий?

-Республика үрдүнэн Дьокуускайга Саха сиригэр соботоһо хапытаалынай өрөмүөң фондата баар. Кирибит үп оно хомуллар. Пенсионердар

сөп. **-Компенсация кээмэйэ төһө буоларый?**
-70-тан үөһэ саастаахтарга ыйдаагы усунуостарын 50% тө-

һин, итинтэн кыра иэң төлөһөр, дьыһэ иккиттэн ордук киһи олоор буоллаһына, 18 кв.м. пропискаһа дьыэ кэргэн чилиэни ахсааныгар төгүллэнэр уонна 9 кв.м. эбиллэр.

-Туох докумуоннары эһиэхэ туттарыахтаахтарый?

- Биһиэхэ кэлэн сайабылыанна суруйар, паспортын оригиналын уонна копиятын, гос. регистрация сибидияти листибэтин копиятын, дьыэ кэргэн туһунан ыспараапкатын, үлэ киһиискэтин, счетун №-рин, хапытаалынай өрөмүөң иһин төлөбүр квитанцияларын копияларын уонна персональнай даннайдарын онорууга сөбүлэн биэрэр.

-Компенсацияны төлөһүн хаһан сағаланыай?

-Манньк өйдүөххэ наада — компенсация төлөбүр иһин оһоһуллар, о.э. гражданин өрөмүөң иһин көрүллэр сууманы толору төлүөхтээх, ол түбэлтэһэ компенсация көрүллэр. Сокуон 2016 сыл ыам ыйыгар олоххо кирибитинэн, гражданин бу сыл ыам ыйыттан квитанцияларын хомуян биэрэр.

-Инбэлииттэргэ компенсация оһоһуллар дуо?

-Үлэ уонна социальнай сайдыы министрибидиятин информациятын, инбэлииттэр дьыһэлэрин хапытаалынай өрөмүөң иһин компенсация ЖКУ ЕДВ-тыгар кириэ сылдыарынан көмө оһоһуллубат.

Анастасия КОРЯКИНА

Спорт — дьулуур, спорт — тулуур

Балаһан ыйын 24 күнүгүр Ленскэй нэһилиэк П.П. Юмшанов аатынан тустуу оскуолатыгар 1999-2001сс төрүөх уолаттарга 2017с. Үөһэ Бүлүүгэ буолуохтаах «Манчаары ооньууларыгар» кыттар быраабы ылар иһин хапсаҕайга сүүмэрдир күрэхтэһии буолан ааста.

Күрэхтэһиигэ барыта 50-чэ оҕо Намнаагы техникумтан, Хатырык, Модут, Бөтүн, Хамаҕатта, Партизан, Ленскэй нэһиликтэртэн күөн көрүстүлэр. Хатын Арыы, 1Хомустаах, Үөдэй курдук улахан нэһиликтэртэн уонна Арбытан, Көбөкөнтөн, 2Хомустаахтан кыттыбатылар.

«Манчаары ооньууларыгар» 6 ыйааһын баар буоллаһына, бу күрэхтэһиигэ 5-гэр туһуннулар. 80-тан үөһэ ыйааһынна оһобут суох. Былырын Чурапчыга эдэр тустууктарыт мөлтөх көрдөрүүлэммиттэрэ, бэтэрээннэриит уонна улахан дьоммут түмүктэр үчүгэй этэ. Онон эһиит буолар «Манчаары ооньууларыгар» бары көрүңгэ — хапсаҕайга, мас тардыһытыгар, гиирэ анньытытыгар, хотугу многоборьеһа, сахалыы остуол ооньууларыгар оһолорбутун элбэхтэ күрэхтэһиннэрэн сайыннарыахха наада. Буолан ааспыт күрэхтэһиигэ УОР-га үөрэнэр уолаттарыт Парников Петя, Обоев Эрхан кыттыбатылар, инньэ гынан билигин ханнык таһымна сылдыалларын көрбөтүбүт. Эмиэ УОР-га үөрэнэр Сивцев Гаврил кэлэн туһунна, былырынгытааһар эбиллибит диэн бэлиэтэтибит. Түмүктэр манньктар:

50 кг: 1 м. - Иванов Саргын (Нам), 2 м. - Семенов Ньургун

«МАНЧААРЫ ООҢЬУУЛАРЫГАР — БАРЫ КҮҮҮ!»

(Нам), 3 м. - Парников Алеша (Хамаҕатта); 55 кг: 1 м. - Саввин Кирилл (Намнаагы техникум), 2 м. - Жителев Саша (Бөтүн), 3 м. - Новгородов Дамир (Хамаҕатта); 62 кг: 1 м. - Афанасьев Эдуард (Бөтүн), 2 м. - Парников Арылхан (Хатырык), 3 м. - Туприн Миша (Намнаагы техникум); 70 кг: 1 м. - Неустроев Иван (Намнаагы техникум), 2 м. - Прокопьев Петя (Хатырык); 80 кг: 1 м. - Акилов Виталий (Хатырык), 3 м. - Осипов Алексей (Намнаагы техникум) буолдулар.

Бу күн Дьокуускай куоракка 1999-2001сс төрүөх уолаттарга мас тардыһытыгар аһаҕас чемпионат буолан ааста. Улуостан 10-ча оҕо кытынна. 3-4 уол

ортотук киристилэр. Протопопов Егор сэрэбиэйэ табыллыбакка, хара маннайгыттан республика күүстээхтэригэр түбэһэн, 2:1 хоттордо, Осипов Стас, Семенов Сандал (2Хомустаахтар) 4-түү эргиири аастылар. Уолаттар инникитин өссө үчүгүйдик дьарыктаннахтарына, элбэхтэ күрэхтэһэтхэринэ, үчүгэй түмүгү көрдөрүөхтэрин сөп эбит.

Убаастабыллах спорт эйгэтин салайааччылары, тренердэр! Оһолорбут инники күөңгэ тахсалларын туһугар туох баар сатабылгытын ууран туран үлэлээтэхпитинэ эрэ, 2017с. «Манчаары ооньууларыгар» үс бастыңнар истэригэр кириэхпит.

И. УВАРОВСКАЯ-КҮРҮЛГЭН

Мин манньк этиилээхпин

«ӨЙДӨБҮННЬҮК» ТУРУОРУОХХА

«Таһара сэрэби таптыыр» диэн мээһэһэ этиллибэт. Ити, чуолаан, айан суолунан сылдыһыга сыһыаннаах. Айан суолугар араас саахал, дэң-оһол тахсыта тохтообот. Аныгы үйэ түргэн сырыылаах тириер көлөтө дэлэйиэбиттэн өссө элбээн иһэр. Маны барытын аһы утаһы иһэн баран уруула олорууттан тахсар дири сыһа буолуо. Чөл өйүнэн сылдыһан саахалы оноруу аһыйаһа суох. Олоххо киһи үөйбэтэх ахтыбатах түгүннэрэ баар буолаллар, нууччалыы эттэххэ — нестандартные ситуации. Суол көнөтүттэн, токуруттан тутулуга суох куруутун саахал тахсар сирдэрэ бааллар. Маны араастаан быһаарыахха сөп: айан суола былыргы дьон көмүүлэрин үрдүнэн оһоһуллубут, куһаһан тыһын тахсар сирэ уода. Мин бэйэм биридэ оннука түбэһэн турабын.

Уонча сыллааһыта биһиэхэ хас да киһи өлүүлээх суол быһылаана буолан турар. Оччолорго мин Үөдэй — Партизан арыы онорор сыһар үт таһар этим. Киһэ уон чаас саһана Партизанга айаннаан истэхпинэ, Дьокуускай — Нам трассатын 65-с км-гар баар кутталлаах эргииргэ эмискэ хараһа ковет иһиттэн иннибэр суолга кулун ыстанан тахсыбыта. Үөр сылгы баара биллибэт этэ. Туормастааммын кулуну арыыччанан астарбатаһым. Этэнгэ төттөрү ыстаммыта. Түргэниит испитим буоллар,

хайдах буолуо биллибэт. Онтон үүппүн туттаран чааһы кыайбатынан эргилилбитим, ол сиргэ ГАИ, «Суһал көмө» массыната бөһө тоһуоруспут этэ. Бу туһу, түбэлтэ дуу, эбэтэр дэң-оһол тахсар кэмнээх дуу?

Кэлин ити сиргэ массынатын төкүнүпүт билэр киһибиттэн ыйыгаласпыһар манньгы кэпсэбитэ. Түргэн соһус тэтиминэн суол көнөтүгэр айаннаан истэхпинэ эмискэ массыната уна диэки хайбас гыммыт, ону көнөрөөрү, хаңас диэки уруулун эрийэ туһуутугар массыната түңгэстибит.

«Суолга сэрэхтээхтик айаннаан», «Скороскытын бытаардын» эңин диэн суол бэлиэлэрэ, баннердар бааллар да, ону долоһойдоругар хатаабакка, этэргэ дьылы, «икки харах тэстэринэн» көтүгэр эрэт элбэх. Манан сибээстээн мин бири этиилээхпин. Араас саахалга хампарыйбыт массына сыбаалка аайы баар. Балары кутталлаах сир аайы көстүүлээх гына туруортаан кэбиһиэххэ наада. «Аата сүрүн» диэххит. Саамай сөп, соһоһу көстүү буолуо. Ол гынан баран, ханнык да сэрэтиит, өйдөгүү, бопсуу долоһойдоругар түспэт буоллаһына, дьингээх түһүл-дэң өйдөбүннүгэ буолан турдуннар. Оччоһо, баһар, «лихачтарбыт» тардынаайаллар, дэң-оһол аччаарай...

Иннокентий Степанович БЕРЕЖНЕВ, Партизан бөһ.

Айылда абылана

2015 с. алтынны ыйга 1-4 күн-нэригэр сарсыарда эрдэ -4-7 кыраадыс тымныйан, күнүс +5 сылыиан ылар этэ. Кураан күннэр ааспыттара. Алтынны 5 күнүгэр сарсыарда 2-3 см халын хаарга турдубут. 7 чыыһылаа күнүс +7

сажалана сыста. Хардан, соптон да буоллар, оттоотулар. Техника күүһэ быһаарда. Сиргэ-дойдуга ингэр, силимниир ардах түспэтэ, айылда күүстээх тыалынан от-мас сэбирдэбин түһэрдэ. Кэлэр сайын быйылгы курдук хатыланыан сөп. Күһүн сөптөөх сөнүү түспэккэ, саас хаар уутун сир оборон уон-

сир аһа өлгөмнүк үүнэрэ. Аны быйлыгы тангараларбыт ардахтарын түһэрдэ, кэмчилийр, аһарар буолдулар. Интернет, ватсаап хаар, ардах түһэрин билэр курдук да, халаан куйаара кизнэ бэрт буолан, ардах түһэр диэн биллэрэн, иэрэн-сааран оттуу сылдыар дьону өрөтөн кэбинэр, былааннаах, былдыаһык-

Күннэтэ көрөр дьоммут

ҮТҮӨ КИҢИ ҮЧҮГЭЙ ӨРҮТТЭРЭ

«Орто дойдуга олох олонор ааһар — чыпчылыыах түгэнэ» диэн мээһэ этилибэтэх тыллар буолуо. Сырдык олоҕу олооруу диэн - амарах ийэ, эйэбэс эбэ, дьонго ытыктабыллаах сыһыан. Итинэн сиэттэрэн, мин биир үтүө киһини кэпсиэх санаам кэллэ.

Биһиги бары диэн бэркэ билэр, ытыктыыр, сэриитулаайаба, сааһын тухары эргингэ үлэлээбит, элбэх наараадалар, Махтал суруктар туоһулаах Филиппова Татьяна Герасимовна. Бу олус сэмэй, көнө сүрэхтээх, үтүө сөбөрөтүн билигин да гута сылдыар, дьонго эйэбэс майгылаах киһи. Ону таһынан олоххо сүрдээх актыыбынай позициялаах. Ханна, туох кыалларынан барытыгар кыттан иһэр. Биһиги улууска «Иэйи» ветераннар түмсүүлэрэ В.Е. Никонов салалтатынан тэриллэн үлэлээбитэ быйыл 20 сылын туолла. Татьяна Герасимовна итиннэ тэнгэ сылдыһан үөрэ-көтө сылдыар. Ону тэнгэ түмсүү иһинэн кыттыһар, кэрэ, нарын куоластаах.

Нам улууһугар Т.И. Евсеева салайааччылаах «Оһуохай» түмсүү тэриллэн үлэлээбитэ үһүс сылыгар барда. Итиннэ тэнгэ сылдыһан «Чулуу кынат» диэн бэлиэни, республикатааҕы оһуохай салалтатыттан тутан үөрэ-көтө тэнгэ хаамса сылдыар. Сааһырбыт киһиэхэ бу биһирэнэр эрэ үтүө өрүт дии саныйбын.

Соторутааҕыта улуус ветераннарын сэбиэтин (С.Д. Кобякова) дьаһалынан аан бастаан, Довордохуу болуоссатыгар, сквергэ «Ветеранское подворье» диэн тэрээһин буолан ааспыт. Киһи сөҕө көрөр араас оһоһуктар, бүлүүдэлэр көрүгүнэрэ, көр-нар буолан ааспыт. Дьон дуоһуя сыһынан астынан тарҕаспыттара. Манна Татьяна Герасимовна толору сахалыы астаах сандальта болдомтону ылыта. Көрүгэ элбэбэ, муударай көстүүлэрэ дьон болдомтотун тардыбыта. Кэлбит эрэ барыта астына амсайан, остуолун аһын сотору кураанахтаабыттар. Жюри түмүгүнэн сертификат уонна сэмэй бэлэҕи тутан үөрүүтэ үрдээн, санаата көтөүллэн барбыта.

Манньык үтүө киһини биһиги убаастыы, киэн тутта көрүөхтээхпит. Татьяна Герасимовна этэнгэ сырыттын, олоҕу кытта тэнгэ хаамыстын.

Евдокия Николаевна ЧЕРНОГРАДСКАЯ, социальная харалтаа кыамматтары, инбэлииттэри кытта үлэлээн ааспыт үлэ ветерана

ТЫМНЫЫ САЙЫН ААСТА

кыраадыс сылыиан, хаар ууллан хаалбыта. 6-7-8 күннэргэ кураан, онтон 9 чыыһыла сарсыарда хаар түһэн кыһыны санатан баран, эбиэттэн кизнэ +3 кыраадыс итигэн, хаар ууллан хаалбыта. 10 чыыһылаабыт, ардаата кыратык, 11, 12, 13, 14, 15 күннэргэ тыаллаах, тымныы күннэр, кыратык кыраһалаан ылар, былгыттаах кыһын сажаланын биллэрэн эрэр. 16 чыыһылаабыт 2-3 см халын хаар түстэ. Сарсыарда -8-11 кыраадыс тымныы этэ. 17 чыыһылаабыт салгыы хаардаан, 6-7 см халыгаата. Ууллубат кыстык хаар баар буолбута. 27 чыыһылаабыт диэри сыһыа тымныйан, кыраһалаан баран, 28-29 чыыһылаабыт сарсыарда -19-27 кыраадыска диэри тымныйан баран, 30 чыыһылаабыт сарсыарда -4-5 кыраадыс, 31-гэ сарсыарда -11-12 кыраадыс, онтон сатинны маҥнайгы күнүгэр кизнэ хаар түһэн, 14 см халыгаабыта. Былырыын алтынны 17 чыыһылаабыт диэри сүөһүлэр мэччийэр этилэр. Быйыл да хатылыыра буолуо. Сыл айы сымнаһыар күһүн, кыһын сажаланын. Быйыл сайынгыта тымныыта, оҕо-уруу, дьон аһыах хонукка сөтүөлээн ыллылар. Арай балаҕан ыйа курааннаан, тыа баһаара

на тыалынан көтүтөн, сааскы өттүгэр кураанныыр буолбутун билэн олоһобут. Эбэбит халааннаабатаҕын, дьэ, быйыл суохтаатыбыт. Өбүгэлэрбит ааҕалларынан, «Дьөгүөрүйэпкэ» ыам ыйын 6 күнүгэр, үрэхтэргэ хаар уута кириэн сүүрдүөхтээх этэ. Сааспыт эрдэлиир буолан, хаар эрдэ ууллан хаалар. Урут сорох сыл Кыайы күнүгэр диэри тыаҕа хаар тигинэс сытар буолара. Ол иһин

таах үлэни харгыстыыр курдук. Ол гынан, сотовай төлөпүөн, ватсаап баар буолан, оттооһун тэрээһинин тэрийэргэ улахан көмөлөөбүтүм ким да мэлдьэспэт, ону аһан аралдытара да баар суол. Сүөһүлэрбит кыстыкка этэнгэ, бары хомуллан баар буолан кириэрлэрбит баҕарыабын!

Константин ЕРЕМЕЕВ — ТИЛИН, Кыһыл Сыыр с.

Күннэтэ көрөр дьоммут

Урут, сэбиэскэй кэм саҕана, 60-с, 70-с сылларга, оскуола кэнниттэн анал идэ ылар үөрэххэ барааччы олох аһыах этэ, үчүгэйдик үөрэммит оҕолор бараллара. Хата, ол онуугар анал үөрэҕин суох диэбэт этилэр, учууталтан, быраастан атын үлэлэргэ ылаллара. Өйүг хотор, кыһаллар буоллун да, төһө баҕарар үлэлэтэр этилэр.

Мин 7-с кылааһы нэһиилэ бөрөөн баран, икки хас сыл ол-бу үлэлэргэ сылдьан баран, 1961 с. күһүн үлэ көрдөһө райпоҕа барбытым. Председателинэн Местников Гаврил Иосифович үлэлиирэ, толло-толло кириэн: «Үлэ баар дуо?» — диэн судургу ыйытааччы буолдум. Үгүс кэпсэтиитэ суох: «Сарсынҥаттан үөрэнээччи бизкэринэн үлэлиин», — диэн

мин. Уолбут Бережнев Ваня диэн улахан мас дьааһыкка килиэп уган атынан маҕаһыннарда тиэрдэр экспеди-торынан үлэлээбитэ, билигин

саас барахсан көрө-нара суох ааспат буоллаҕа. Билигин бэйэ-эбитин кытта тэнгэ кырдыан эрэр кулууппутугар сылдыар-быт. Оччолорго туох баар тэ-

ыкка ытыгытаран, онтон сылтаан инбэлиит буолан, олоҕун да онгостубакка өлөөхтөөбүтэ. Күн-дьыл ааһар, олох улартыар, биһиги сааһырабыт. Ол курдук, бары 30-тан тахсалыы сыл ким да иннин быһа түспэккэ, кэнники соһуллубакка, мин аҕай дэммэккэ, орто сиэринэн олонор, үлэлээн, араас-араас дьылдаланан Люся 5, Маша 5, Мотя 4, мин 2 оҕоломмуспут, сиэннэр, хос сиэннэр бааллар. Үлэлээбит тэрилтэлэрбит үлэбитин сыаналааннар, бары үлэ ветераннара дэттэрэн, ким эрэ олонор нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо дэтэн, сорохпун тэрилтэтин бочуоттаах ветерана буолан, о.да. наараадалары ылан, билигин сиэннэритин көрсөн, ким туох кыахтаагынан көмөлөһөн, кинилэр хайдах дьайалларынан куммун ааһар.

2013 с. Мотябыт кэргэни-нээн, Аркадий Николаевич-

остуол тэрийэн бэлиэтээтибит. Бу үөрүүлээх түгэммитигэр Люсябыт барахсан тийээхтээбэтэ.

Буолан ааспыт ол үтүө түгэммитигэр оччотооһу этэн көрө-көрө күлсэр кыргыттар кырыктыыбыт баттаах, олус үөрэн-көтөн олонор эргийбэт эдэр сааспыттын санаан-ахтан аастыбыт. Бу тэрээһиммитин ытыгыга ырыабытын, үнкүүбүтүн хормускатынан оонньоон тэптэрэн биэрбитин иһин Петров Михаилга, бэлиэ түгэммитин үйэтигээри хаартыскаҕа түһэрэн онорон биэртэлээбит улууспун биир киэн туттар уолугар Андрей Замятинга, Набережной түөлбэ салайааччытыгар, ОДКХ ветеран үлэһитигэр бэйэтэ сүүрэн-көтөн туруорсан туттарбыт, са-

БЫСТЫБАТ СИТИМ 55 СЫЛА

буолла. Сарсыныгар кэлбитим, Михаил диэн нуучча киһитин уонна Сивцева Татьяна диэн дьахтары кытта үлэлиир буолбутум, сэбиэдиссэйинэн Кириллин Михаил Семенович үлэлиирэ. Дьэ, ол үлэли сылдьан билсэбитим, 5 кыыс, 1 уол баар эбиһит, уоннааһылар бары ыал дьон этилэр, күннэ үс сменанан, олбу-солбу үлэлиирбит.

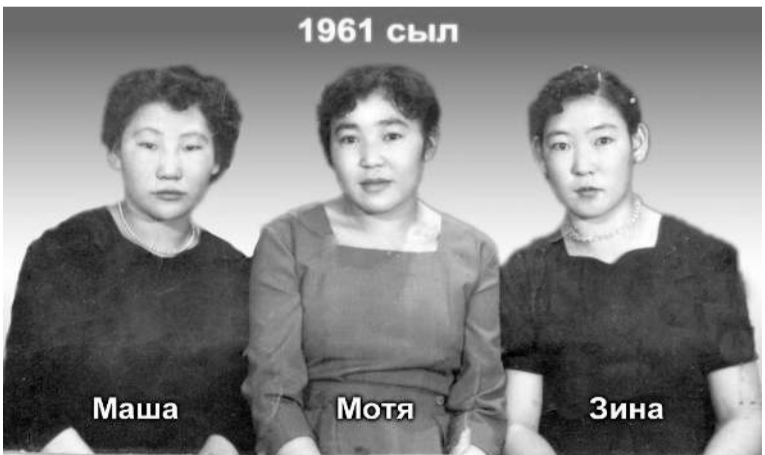
Оччотооһу эдэркээн кыргыттары кылгастык билиһиннэрэр буоллаахха, киэн харахтаах, хойуу хаастаах, кизнэ-холку майгылаах, бэһиэлэй тыллаах-өстөөх Васильева (Пестрякова) Мотя, уңуоһунан кыра, модьу көрүгүнээх, бааһынайдыгы дьүһүннээх, сүрдээх күлүүк Данилова Зина, уңуоһунан эмиз дьобус, сүрдээх түргэн-тардан тутгунуулаах, олонор турбат үлэһит Яковлева Маша (Копырина), хайабытыттан да намчы, сүрдээх холку, чуумпу уонна кыайдын-кыайбатын көрөн турбат үлэһит Слепцова (Томская) Люся, бэһистэрэ,

Бөтүн нэһилиэгэр олонор, ыал. Улууһугар биллэр дубатчыт. Сайын түүнү сменабытыгар утуктаан да биэрэр этибит. Муостаҕа турар икки улахан иһиккэ үксүн илиибитинэн тиэстэбитин мэйийэр этибит, биридэ мэйийэргэ икки куул бурдук барара. Биир сменаҕа иккитэ уган буһарарбыт. Икки сүрдээх улахан кирииччэ оһоҕу маһынан отторбут, маһытын Барабанская Өлөксөй диэн ошонньор дьибэ таһар этэ, уубутун эмиз атынан Баишев Илья диэн баһара. Дьэ, ол үлэли сылдьан, тиэстэбит тахсыар дылы, утуйумаары, бурдук таһар тэлиэскэбитинэн төттөрү-таары сосуһа оонньоурбут, эбэтэр бэкээринэбитин тула иэс баайса оонньоон, күлсэн ахан биэрэр этибит. Сайынны кэмгэ хамнаспыт кэллэбинэ, чугас нэһилиэккэ маҕаһынҥа сатыы барарбыт, төннөрбүтүгэр биридэ эмэ грузовой массына түбэстэбинэ, үөһэ кузов үрдүгэр айаннаан кэлэрбит.

Хайа баҕарар кэмгэ эдэр

рээһин кулуупка ытыллара. Ол саҕана төһө да оройуон киинэ буоллар, дьибэ-уот олох аһыах этэ. Кулуупка хас су-буота, өрөбүл аайы үнкүү буолара, үнкүүлүү сиргэ тас таһастаах, кэтэн кэлбит атаһын таһаһынан киллэрбэттэр этэ. Уолаттар бачыһынкаларын, биһиги түүһүлэбитин хаһыакка суулаан, кыбынан кэлэрбит, дьэ уонна оччотооһу үнкүүлэри үнкүүлээн тириити-хорутуу бөҕө буоларбыт. Ол саҕана итирик киһини мээһэ көрбөккүн, ол-бу айдаан, этиһии-охсуһуу олох суох этэ. Кэргэнэ суох оҕолонуу олох сэдэх буолара, сыбаайбаларга элбээтэбинэ 30-40 киһи кэлэрэ.

Дьэ, ол курдук, икки сыл наһаа үчүгэйдик үлэли сылдьан, 1963 с. киксэбит курдук, 4 кыыс кэргэн тахсыбыппыт. Мин Бүлүүгэ көтөн куйаар-бытым, Маша 2 Хомустаахха барбыта. Мотялаах Люся бэкээринэттэн уурайан, атын үлэбэ барбытара. Арай, Зинабыт дойдутугар Горнайга барбыта. Тийээт, улаханньык

тыын, ыал буолбуттара 50 сылын туолбут кыһыл көмүс сыбаайбаларыгар Маша биһиги сылдыбыппыт. Онно бил-биһит, биир олоххо өйдөһөн-өйөһөн, эн-мин дэһэн олонор, киһи аайы тосхойбот үрдүк дьолу, үтүө холобуру. Ол 1961 сылтан ыла, күн бүгүнгээһинэ диэри, Мотя, Маша, мин буоламыт дьүөгэли буолбуттун. 55-с сылын дьүөгэлэритин, доһотторбутун ыңгыран, сэмэй

ха балаһанын көгүллээбитин, көмө-һыма буолбутун иһин А.С. Ядрихинскаяҕа барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Баҕарабыт кинилэргэ уостубат уйгулаах олоҕу, олохторун чороно хаһан да дьалкыйбакка өрүү дьолулан толору буолуохтун диэн алгыспытын 17 киһи аатыттан анаатахпыт буоллун.

З.И. ЕГОРОВА

ҮНДЭРЭХ ТЫПТАР

Таптыр күндү кэргэммин, ийэбитин, эбэбитин **ТАТЬЯНА ФЕДОРОВНА ОХЛОПКОВАНЫ** күн сириң көрбүт үбүлүйдээх үөрүүлээх күнүнүн ис сүрэхпитигэн эвэрдэлибит, баа санаа бастыңын, алыптаах тыл алгыһын аныбыт!

Эн үлэзэр кыһамнын, дьонго-сэргэзэ убаастабылың үтүө эрэ холобур буолар. Эн үтүө санаан, аламабай майгың, сылаас тапталың олохтутугар төһүү, тирэх буолар.

Күндү киһибит, олохун кэрэнэн эрэ симэннин, чөл дуруобуйа, дьол-соргу эрэ тосхойдун. Баа санаан барыта барыра туоллун, алгыспыт үтүөтэ, санаабыт сырдыга Эйиэхэ тийиэхтин!

Эвэрдэни кытары кэргэниң, оҕолорун, кийииттэриң, күтүөтүн, сиэннэриң

ХИЩЕНИЕ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ МОЖЕТ ПРИВЕСТИ К БЕДЕ!

ПАО «Якутскэнерго» усиливает работу по выявлению случаев неучтенного потребления электроэнергии. С 5 по 16 октября проводится декада по активизации действий энергетиков по пресечению хищений энергоресурсов.

Ответственность за хищение электроэнергии. В случае выявления факта незаконного потребления нарушитель обязан компенсировать ущерб. Начисления по актам о нарушениях производятся по максимальной мощности электроприборов с учетом их круглосуточной работы за период с даты предыдущей контрольной проверки у потребителя, но не более 6 месяцев.

Нарушители могут быть привлечены к административной ответственности. Так, в соответствии с КоАП РФ за самовольное подключение к электросети

тросетям гражданину грозит штраф от 10 до 15 тыс. рублей.

Помните, хищения ведут к снижению качества и надежности электроснабжения. Более того, любое незаконное присоединение может угрожать жизни и здоровью людей из-за возможности получения электрошока, возникновения пожара!

Добросовестные граждане могут помочь энергетикам выявлять случаи хищения электроэнергии. В отделениях и участках Энергосбыта работает «горячая линия», где принимаются сообщения о фактах хищения. Также сообщить о фактах воровства электроэнергии можно по телефону «горячей линии» «Якутскэнерго»: 41-9-79. Пресс-служба Энергосбыта ПАО «Якутскэнерго».

Намский участок Якутского отделения Энергосбыта ПАО «Якутскэнерго»

® **Продаю** кран «Пионер» без троса. Цена — 35 тыс.руб. **Тел. 89644242362**

® **ГБПОУ РС(Я) «Намский техникум»** Намский улус, с. Графский Берег (лицензия серии 14ЛО1 № 0000115 от 19 ноября 2014 г., свидетельство о государственной аккредитации серия 14А02 № 0000014 от 3 декабря 2014 г.) продолжает набор на базе 11 классов на профессию:

— «Повар-кондитер» (повар 3 раз., кондитер 3 раз.), 25 мест, срок обучения — 10 месяцев

Диплом гос. образца.

678386, Намский улус, с. Графский Берег, ул. Советская, 20

Эл. адрес: PL2upr@mail.ru

Сайт: namteh.3dn.ru

Факс: 8(41162)23-0-41

Конт. тел. 23-0-92, 89245981583

Наш техникум может стать хорошей стартовой площадкой для учебы и карьеры.

Приходите к нам учиться!

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУҔУН ОЛОХТООХТОРО!

® «Төрүт Уу» тэрилтэ, сайынны үлэ режимигэр кирибитин биллэрэр:

«Олонхо» атыгы дьиэтигэр, үлэ күнүгэр 9.00. чаастан 19.00. чааска дылы, баскыһыаннаҕа 10.00. чаастан 18.00. чааска дылы үлэлиир.

Дьиэзэ тиэрдэн биэри деспетчерэ 10.00. чаастан 18.30. чааска дылы үлэлиир.

Билсэр телефоннар: **8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70.** Баскыһыаннаҕа дьиэзэ тиэрдии оҕоһуллубат.

Аппааныга Л. Левин уул. 3 №-гэр атыыланар (урукку кулууп кинобудката). Үлэ күнүгэр 9.00. чаастан 18.00. чааска дылы. Баскыһыаннаҕа үлэлээбэт.

® **Срочно продаем** участок Коччу 2, сухой, собственность, цена — 250 т.р. Возможен торг. **Тел. 89248708417, 89143012135 (можно ватсап)**

® **Грузовые перевозки.** **Тел. 89644258617, 89841160270**

® Нам с. киинигэр удамыр сыанага 1 хостоох квартира эбэтэр хос күүртамныбын. **Тел. 89659941870**

® **Продаю** участок в с. Намцы. Можно на мат. капитал. **Тел. 89246619102**

Денежный Поток

Займы

Быстрое и удобное оформление

Постоянным клиентам — упрощенные условия выдачи

ЭКСПРЕСС

- Займы до зарплаты без поручителей
- Сумма до 15 000 рублей
- Минимальное количество документов
- Отсутствие комиссий
- Уменьшение процентной ставки постоянным клиентам

ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЙ

- Займы сроком до 3 лет
- Сумма до 50 000 рублей
- Необходим один поручитель
- Паспорт и справка о доходах

ДОВЕРИТЕЛЬНЫЙ

- Срок — до 12 месяцев
- Заемщикам с положительной кредитной историей
- Сумма до 30 000 рублей
- Минимальное количество документов

ПЕНСИОННЫЙ

- Займы сроком до 3 лет
- Пенсионерам — особые условия
- Сумма до 100 000 рублей
- Поручитель не требуется

с. НАМЦЫ, ул. И. Винокурова, 3, ТЦ «Ассоль», тел. (8-914) 281-77-57

КЭРИЭТЭБИЛ

Күндүтүк саныр, таптыр, ахтар кэргэниң, аҕабыт, эһэбит Стручков Павел Семёнович, алтынны ый 12 күнүгэр олохтон туораабыга 40 хоңугун туолла.

Павел Семёнович 1954 сыллааха балабан ыйын 19 күнүгэр Мэнгэ-Хангалас улуунун Дьабыыл нэһилигэр учууталлар Матрена Павловна Кулаковская, Семён Никонович Стручков дьиэ кэргэннэригэр төрөөбүтэ. 1961 сыллааха Нам оройуонун Партизан нэһилигэр көһөн кэлэн сириң-уотун, дьонун-сэргэтин сөбүлээн олохсуйбуттара. Павел Семенович төрөспүтүгэрин сэмэй, барыга бары эпипитинэстээх, бэрээдэктээх, чийинэй, үлэһит хаачыстыбаларын утумнаан, бэйэтин олохун эмиэ онук олорон ааста.

1978 сыллааха олохтон доворун Марфа Романовна Жиркованы көрсөн икки оҕоломмуттара. Талан ылбыт идэтинэн Приморскайдаагы тыа хаһаайыстыбатын институтун бүтэрип, агроном идэтин баһылаан, дойдутугар кэлэн өр сылларга мелиораторунан, главнай агрономунан Нам совхозка ситиһилээхтик үлэлээбитэ. Барахан ыарыттан кэргэнэ, ийэбит олохтон туораабыта, ыар сүтүк буолбута.

Олоҕор көрсүбүт бары ыарахаттары туораан, оҕолорун туһугар иккистээн олохтон оностон Ноговицына Екатерина Ивановнаны кэлинги сылларга Аппааны нэһилигэр ыал буолан олорто. Аппааны орто оскуолатыгар директоры хаһаайыстыбыннай чааска солбуйааччынан үлэтин саҕалаабыта. Кини үлэлиир кэмигэр саҥа оскуола үлэзэ кириэн гараж, мастерская тутулулубута. Оскуола материальной базата бөбөр-гүүрүгэр кырата суох кылаатын киллэрситтэ. Кэргэнэ Екатерина Ивановна «Кымысчыт» бааһынай хаһаайыстыбатыгар күөс-көмө буолан, араас быы-

стапаларга, конкурстарга ситиһилээхтик кыттан улуустарын чийин элбэхтэ көмүскээбиттэ.

Тапталлаах аҕабыт бэйэтин сирдээби олохтон оностон, дьиэ-уот туттан, оҕо-уруу төрөтөн, үлэлээн-хамсаан, эрэллээх доботтордонон, сиэн миннигэс сытын ылан, төрөөбүт айылҕатын, аймахтарын кытары быстыбат сибээстээхтик, дьону-сэргэни кытары истинник сыһыаннаһан, бэйэтин баа санааларын толорон, чийинэйдик сирдээхтик, тапталаах кэргэн, амарах аҕа, иһирэх эһэ буолан олорон аастаҕа.

Биһиги аҕабыт олус эйэбэс, истин сыһыаннаах куруутун сүбэ-ама бизэрр киң дурдахаха буолар киһибит этэ...

Күндү киһибит биһиги кэкситииттэн олус соһучу, хомолтоохтук, ыарахан ыарыттан барыта биһиэхэ чугас доңугар, аймахтарыгар, доботторугар олус ыар сүтүк буолла. Кини өссө да айан-тутан олоруо хааллаҕа...

Биһиги дьиэ кэргэн ыарахан кэммитигэр аттыбытыгар баар буолбут, ыарыбытын үлэстибит, күөс-көмө, өйбүл буолбут бар дьоммутугар махталбытын тиэрдэбит!

Күндү киһибит туһунан үтүө, сырдык өйдөбүл биһиги сүрэхпитигэр өрүү баар буолуо. Кини олохтон оҕолоро, сиэннэрэ уһун дьылларга салгыахпыт, аатын ааттатыхпыт. Эн курдук аҕалаахпыттан, элэлээхпитинэн куруук киэн туттуохпун, махтана саньахпыт, холобур оностуохпун! Тапталаах киһибит, төрөөбүт дойдун оностубут Партизаннун буора сымнаас сыттык, сылаас суордан буоллун. Быдан дьылларга быраһаай.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, күтүөтэ

Үтүтэн үһүэйэннэрэ

Холкуос мангай тэриллитин саана ходуһа сирэ таһаараары аата мээңэ ааттамат эбэни уутун хоруу хаһан өрүскэ түһэрэн тураллар. Өрүс ол бэриннэрбит уутун умнубат. Саас айы хоруу устун өрөннөн таһааран төлөспүтэ буолан, уугун кута сатаахтыр да, хаатыттан таһаарыт күөлүн уута төттөрү сүүрүгүрдэн хоруу устун өрүскэ түһэ турар. Инньэ гынан эбэни хамсыы турар уулаах күөлүнэн аадаллар. Сааскы өрүс эстиитин уута күөлгэ киллэрэр буолан, илимнэ балык арааһа анһара.

«Балыксыты балыксыт ыраактан билэр» дииллэрини Дима уол балыктырга Никонов Ньукулай оҕонньортон үөрэммитэ. Ньукулай бэрт өрдөөтүтэн илим баайытынан уонна өрүскэ бэрэмээт туруорарга улахан күөгүлэри оҕорон бэлэнииргэ олох маастар этэ. Уол иллэн эрэ буоллар Ньукулайдын Арыылаах эбэтигэр күөлгэ илимнииргэр биир-күс сылдыһара. Оҕонньор күөл саҕатыгар түһэрбит инээ суох, былыргы кылгас кыл илимин, «арааһа, оҕолор ханна эрэ соһон кэбистилэр быһылаах» диин сүтэриитин оҕолорго түһэрэрэ. Кини ангар хараҕа эргэлээбэ, икки бүтүн хараҕынан да үчүгэйдик көрбөт этэ.

Биирдэ куйаас күн Ньукулайдын идэлэринэн аһатар-сиэтэр эбэлэригэр илим үтээри икки киһилээх бааттарыгар олорон кытылларыттан тэйн үөс диэки кириэн баран эрдэхтэринэ, туораттан эһэ харбаан кириэн экирэтэн батыспыт. Бу баҕайын өр-өтөр гымматах, бааттарыгар олох бу чугаһаан кэлбит. Оҕонньор баат ортотун диэки олорон эрдинэрин быһыгар, баат кэннигэр олорон Димаҕа туһаайан: «Ыл, илими

ЭҺЭНИ ИЛИМИНЭН

баайытын сүөр уонна илимгин эһэ үрдүгэр саба бырах», - диин соруйар. Уол илимин туомтуу баайытын сүөрэ тардан ылаат, бу ситэн кэлэн иһэр эһэзэ илимин төбөтүн үрдүгэр саба бырабар. Кыыллара, кини да буоллар, илимнэ сөрөнөн мөхсүмэхтээн баран, тимирэр аатыгар барар. Уу иһигэр тирэнэр тирэх диэн суоҕа, илийбит иэннээх илимнэ илиистэн, кыаһын хам ыллаттаран, тимирэн хаалар.

Аны дьоммут эһэ көрдүүр аатыгар түһэллэр. Ити эттэххэ эрэ дөбөн. Күөл үөһүн диэки кириэн хаалбыт илимнииттэргэ улахан кутталлаах этэ. Уол кутталыттан илимин эһэ төбөтүн сааһаан кэтэрдэ, иилэ бырахпатах буоллун, эһэ ситэн кэлэн, баатарын түөрэ тардар түбэлтэтигэр, балыксыттарбыт тыннаах ордоллоро саарбах. Уол харбыра да буоллар, эһэ айаар урут түбүһэрэ чакчы. Онтон Ньукулай харбыр диэни төрүт билбэтэ. Төһө да кутталлырттан сүрэх-быар быллыгыраатар туораттан быһыах-абырыах айылаах ким да чугаһыан суоҕа. Куттал уонна ыксал холбоһуоттарыттан оннооҕор эһэлэрэ ханан тимирбитин даҕаны умнан кэбистилэр. Мээңэ балаардаан, онон-манан эрдинэн ууну булкуйан көрдүү сатаан көрөн баран, булбакка кытыыга окко тахсан олорон оҕонньор этэрбэһин уһулан, угунньатын хостоон ылан ууга бырабар. Кини кэлэйбиттин саҕа таһаарар: «Оо, дьэ, эһэ да буолан диэктээнгин, мин угунньабар да тийибэккин, ууга бырахпыт угунньам билигин да тимирбэккэ сытар дии», - диин хоморууа соҕус хомолотун биллэрэр. Илим үтэн эмис собо бочоох сиэх буолбут илимнэригэр да, эһэлэригэр да матаан арбы-сарбы буолан,

күлүмэх куйааска балайда өр күлүккэ кэтэһэн олорбохтоһо түспүттэрэ. Дьиэзэ төһөнөн баран, тимир атырдах салааларын токуруталаан тордох оностон, уһун быаҕа баайан, эһэ тимирбит сириң тараан көрбүт киһи эрэ санаһыһы. Тытааһыны тийээн илдьэргэ син биир оҕустаах сыарфаланнахпыттына табыллар диэн кэмниэ-кэнэбэс дьиэлиирди сүһүөхтэригэр туралларын аҕай кытта, эһэлэрэ субу уу түтүгүтэн биирдэ көбөн тахсыбыта.

Хайыахтарай, бааттарыгар кириэн анһынан, эһэлэригэр тийээн атаҕыттан быа баайан, быаларын биир төбөтүн баакка иннинэрэн кытыы диэки эрдинэн соһон уһааран аҕалан илимтэн эһэни арааран, сыарфалаах оҕус киллэрэн тиэнэн, киһээһэнни ыам бүһүтүн кэннэ, «эбэбит хаҕа хара тыа хаһаайынын бэлэхтээтэ» диин кэлсээһиннээх тийээн кэлбиттэрэ. Хара тыа хаһаайына, 3-4 саастаах хардан эһэ ыамата, ууну кытта уруу-хаан удьуордаспатах буолан, илимнэ сөрөнөн, быстаахха дьыһанан өлбүтүн, сайылык дьыно сонун астан амсайа күөстэнэн, сыт-сымар таһааран, үөрэ-көтө аһаан-сиэн асарыйа олорбуттара. Эһэ эрэй-дээх тирэнэр тирэбэ, күүүһэ-оҕа тыаҕа этэ буоллар. Уу диэни үчүгэйдик билбэт, көңүл босхо сылдан күүүһүн-уоһун кыайан көрдөрбөт эйгэтигэр балык сиэри кириэн биэрэн иэдэйдэбэ. Сэрэй-дээххэ, арааһа, били сүһүт кыл илим балыга тытааһы инсэтин өрө көтөбөн өлүүгэ тириэртэбэ диин Ньукулай оҕонньор таайа санаабыта. Инсэ обургу тугу оҕорботоҕо баарай. Дьэ, онук түбэлтэ буолан турардаах. Күн сирэ көндөй, көрбүтэ-истибитэ эгэлгэтэ элбэх.

И. ЕЛИСЕЕВ — УСХААН

Кылаабынай редактор э.т. Л.А. Ноговицына

ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбууааччы — **41496**,
хаһыаты тангыс — **41332**,
бухгалтерия — **41141**,
факс — **41141, 41496**.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улуунун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информациянай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнаян сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПН №ТУ14-0216**.

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтигин, дьиэбит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕа кирибит суруктар төһөрүллүбөттөр. **Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэлэ, Заложной уул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru

«Энсиэли» хаһыат РИС талылына, таһылына уонна бэчээтиир сыаҕар бэчээттэннэ. **Аадырыһа:** Нам сэл. Заложная уул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лис **Көңүл сыананан атыыланар Индекс — Р0005.** Тираһа — 1236 Бэчээккэ илии баттанньытын графика — 12:00 ч. 10.10.2016 с. Бэчээккэ илии баттанна — 11:20 ч. 10.10.2016 с.